

RAPPORT 593

Nota Turnhout, Hovenierstraat Ontwikkeling van een verkaveling

Deel 2: Programma van Maatregelen

Sebastiaan Augustin, Inge Van de Staey, Petra Driesen
& Joris Steegmans

April 2017

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Initieel werd door *All Archeo* een archeologienota voor een uitgesteld traject (ID 291) opgesteld bestaande uit een bureauonderzoek. Op basis van het bureauonderzoek was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan (kennispotentieel) en de omgang hiermee. Daarom was aanvullend vooronderzoek noodzakelijk.

Dit aanvullend vooronderzoek diende te bestaan uit een proefsleuvenonderzoek naar (proto-)historische sites. Dit proefsleuvenonderzoek (2018B304) werd door *Aron bvba* uitgevoerd op de percelen gekend als Turnhout, 1ste afdeling, sectie C, percelen 941A, 944F, 944G en 945B in een zone met een oppervlakte van 9.288 m².

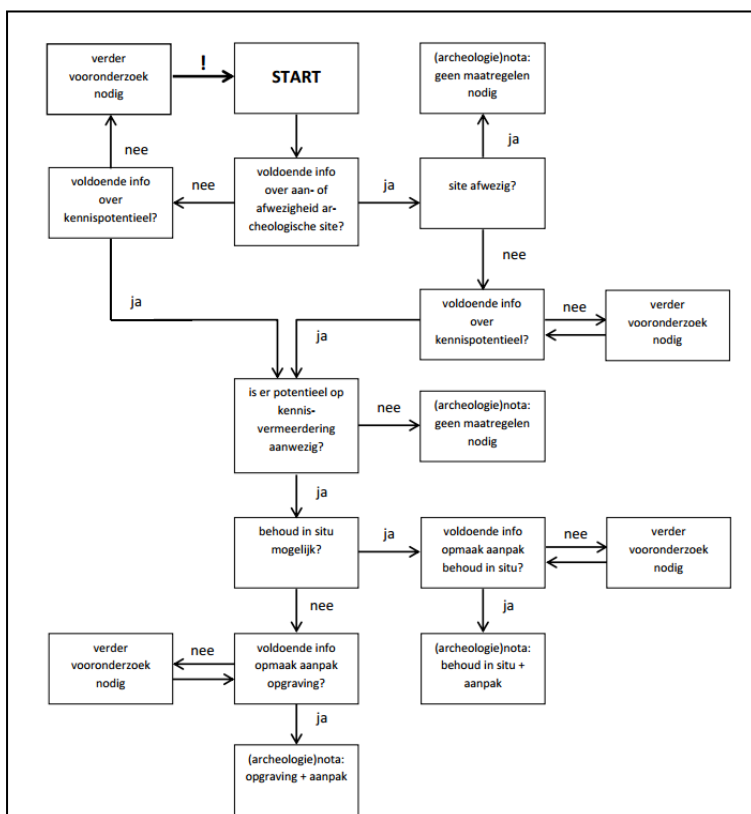
Het programma van maatregelen zoals omschreven in de bekrachtigde archeologienota (ID 291) voorzag in een onderzoek waarbij 12% van het terrein onderzocht diende te worden door middel van continue proefsleuven van 3 m breed. In totaal ging het om vijf noordwest-zuidoost georiënteerde sleuven (*afb. 9*). De proefsleuven dienden haaks op de topografie geplaatst te worden en een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 15 m te hebben. In het voorgestelde programma van maatregelen werd zo reeds 1114 m² (12 %) van de te onderzoeken oppervlakte (9288 m²) onderzocht. Indien nodig voor een goede selectie kon de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarsleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt maximaal 2,5 % van het onderzoeksgebied.

Het programma van maatregelen werd gevolgd. Het terrein werd onderzocht door middel van vijf noordwest-zuidoost georiënteerde sleuven. De sleuven waren 82 m tot 115 m lang, 3 m tot 3,5 m breed en lagen gemiddeld 11 m tot 12 m van elkaar. De sleuven hadden in totaal een oppervlakte van 1609 m². Op advies van de erfgoedconsulent Noorderkempem werd eerst één van de aangetroffen paalkuilen (S16) gecoupeerd. Op basis van

de resultaten van de doorsnede, waarbij het spoor voldoende diep en goed bewaard bleek, werd besloten om een kijkvenster aan te leggen ter hoogte van SL 4 met een oppervlakte van 33 m². Meer kijkvensters werden niet aangelegd gezien door de 3m brede sleuven reeds eens aanzienlijke hoeveelheid van het terrein werd onderzocht. In totaal werd op deze wijze 1642 m² onderzocht, wat neerkomt op 17,5 % van de oppervlakte die conform het programma van maatregelen onderzocht moest worden, nl. 9.288 m².

Het proefsleuvenonderzoek heeft voldoende info opgeleverd over de aanwezigheid van een archeologische site en over het kennispotentieel ervan. Er is geen potentieel op kennisvermeerdering.

Afb. 30: Beslissingshefboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 2.0, p. 31).

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

In het onderzoeksgebied werden in totaal 21 sporen aangetroffen. 6 sporen bleken op basis hun doorsnede en hun vulling natuurlijk te zijn. Onder de overige vijftien sporen waren 12 paalkuilen en 3 kuilen aanwezig.

Zeven paalkuilen waren gelegen onder het plaggendek, vaag afgelijnd en ondiep bewaard. Op basis van hun min of meer eenzelfde donkergrijze tot lichtbruine vulling en enkele fragmenten handgevormd aardewerk, zijn deze sporen te dateren in de late bronstijd/ijzertijd. Vijf sporen zijn op een rechte lijn gelegen. Rekening houdend met de resultaten van andere onderzoeken in de omgeving van het terrein kunnen we ervan uitgaan dat het onderzoeksgebied in de perifere zone van een ijzertijd nederzetting of -erf gelegen is. De aangetroffen palenrij maakt mogelijk deel uit van een bijgebouw of van een omheining die de rand van een erf of nederzetting afbakende.

De overige kuilen en paalkuilen, 8 in totaal, komen uit het plaggendek en hebben een donkergrijze tot donkerbruine vulling met daarin o.a. enkele fragmenten steenkool. Deze vulling leek sterk op de aanwezige plag in het onderzoeksgebied. Op basis van hun ligging en hun vulling kunnen deze sporen als postmiddeleeuws gedateerd worden. Vermoedelijk zijn deze paalkuilen en kuilen te relateren aan een oude perceelscheiding.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

Op basis van de omschrijving van de geplande bodemingrepen in Deel 1: Verslag van de resultaten, 1. Het onderzoeksgebied, 2. Geplande bodemingrepen kan de impact van deze bodemingrepen op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed bepaald worden.

De initiatiefnemer plant op een ca. 9.288 m² groot terrein een verkaveling met daarop de bouw van 8 eengezinswoningen en drie appartementsblokken aan de Hoveniersstraat te Turnhout (prov. Antwerpen). Het terrein is kadastraal gekend als Turnhout, 1ste afdeling, sectie C, percelen 941A, 944F, 944G en 945B.

De kopers bepalen of er onder hun eengezinswoning een kelder komt te liggen. De bodemverstoringen zullen minimaal 80 cm onder het maaiveld bedragen als er geen kelder wordt aangelegd. Indien de woning onderkelderd wordt reiken de verstoringen tot 3,5 m onder het maaiveld. De sporen S1 – S4 bevinden zich t.h.v. bouwlot 5 op een diepte van 0,75 tot 0,8 m onder het maaiveld. Deze sporen zullen accidenteel dan wel volledig worden vergraven bij het uitgraven van de funderingen of een kelder.

Onder de drie appartementsblokken wordt een ondergrondse parkeergarage voorzien. De bodemingrepen zullen hier ca. 4 m onder het maaiveld bedragen. Ter hoogte van deze appartementsblokken zijn de sporen 13 -16 en 18 -21 gelegen op een diepte van ca. 0,8 m onder het maaiveld. Deze sporen zullen bij het uitgraven van de ondergrondse parkeergarage volledig worden vergraven.

De verstoringsdiepte voor de wegenis en de parkeerplaatsen bedraagt ca. 0,5 m onder het maaiveld. Ter hoogte van de parkeerplaatsen en wegenis bevinden zich de sporen 7, 8, 11 en 17. Deze sporen zijn gelegen op een diepte tussen de 0,64 m en 0,77 m onder het maaiveld. Deze sporen zullen gecompacteerd of accidenteel vergraven worden bij de aanleg van de wegenis en parking, aangezien er maar een buffer is van 14 – 27 cm.

De groenzones worden ingezaaid met gras en enkele bloemperken. Dit zal een ingreep van ca. 20 cm onder het maaiveld met zich meebrengen. Daarnaast worden er ook 22 bomen aangeplant in het projectgebied. De plantkuilen van deze bomen zullen een diepte van 80 cm tot 1,2 m onder het maaiveld bedragen. De sporen 5, 10 en 12 (ca.- 0,62 tot - 0,71 mv) bevinden zich ter hoogte van de groenzones en bloemperken. Deze sporen zullen bij de aanleg van de perken en groenzones niet worden verstoord, aangezien de buffer op deze locaties meer dan 40 cm bedraagt. Spoor 9 (-0,58 mv) is gelegen in een plantkuil en zal daarmee volledig worden vergraven.

De nutsleidingen worden aangesloten op de reeds bestaande leidingen langs de Varenstraat en Schupstraat. De uitgravingen zullen gebeuren binnen een sleuf die net iets breder is dan de desbetreffende nutsleiding en zullen in principe niet dieper gaan dan de uitgravingen voor de riolering. Voor de nutsleidingen verwachten we een

maximale verstoringsdiepte van 80 cm onder het maaiveld, voor de afwatering van DWA en RWA een maximale verstoringsdiepte van 1,2 m.

1.4 Bepaling van Maatregelen

Ondanks de aanwezigheid van archeologische sporen wordt voor het onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

De oudste sporen, daterend uit de late bronstijd/ijzertijd zijn slecht leesbare sporen die weinig vondsten opleverden en ondiep bewaard waren n. Uitgaande van de resultaten van de archeologisch onderzoeken die in het verleden grenzend aan en in de nabije omgeving van het terrein werden uitgevoerd, kunnen we vermoeden dat het onderzoeksgebied ter hoogte van de perifere zone van een ijzertijdnederzetting of -erf gelegen is. Mogelijk maakte de aangetroffen palenrij deel uit van een omheining. Een andere mogelijkheid is dat deze palenrij deel uitmaakte van een bijgebouw. Overige structuren werden niet aangetroffen. Daarenboven is de bodem in het zuiden van het onderzoeksgebied zodanig verstoord dat eventueel aanwezige archeologische sporen in dit deel van het gebied volledig vergraven zijn. De waarde van deze vindplaats wordt dan ook als eerder laag ingeschat.

Ook de waarde van de postmiddeleeuwse vindplaats wordt als laag ingeschat. Deze sporen zijn te relateren aan landindeling uit de 19de -begin 20ste eeuw die reeds cartografisch gekend is.

Op basis van deze gegevens wordt de kans bijzonder klein geacht dat een verder archeologisch onderzoek bijkomende kenniswinst zal opleveren. Dit maakt dat een vervolgonderzoek als niet nuttig en niet noodzakelijk (kosten-batenanalyse) beschouwd wordt.

Dat er geen verder archeologisch onderzoek nodig is, neemt niet weg dat de aannemer/uitvoerder van de werken gehouden blijft aan de meldingsplicht van archeologische vondsten moesten deze toch worden aangetroffen. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

BIBLIOGRAFIE

CGP: Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0.

BAEYENS, L. (1973), *Bodemkaart van België: Verklarende tekst bij het kaartblad Turnhout 17E*, Brussel.

BOGEMANS F. (2005) *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad 2-8: Meerle-Turnhout*, Brussel.

CLEEREN, N. (2014), *Schadeatlas anorganisch materiaal: Glas, ceramiek, steen en pleisterwerk*, Drogen.

DE CLERCQ W., BASTIAENS W., DEFORCE K., DESENDER K., ERVYNCK A., GELORINI V., HANECA K., LANGOHR R. EN VAN PETEGEM A. (2001) Waarderend en preventief archeologisch onderzoek op de Axxes-locatie te Merelbeke (prov. Oost-Vlaanderen): een grafheuvel uit de Bronstijd en een nederzetting uit de Romeinse periode, *Archeologie in Vlaanderen VIII*, 123 – 164.

DE SMAELE B., DELARUELLE S., THUIS C., HERTOOGHS S., VERDEGEM S., SCHELTJENS S. & VAN DONICK J. (2012), *Opgraving van een landelijke Romeinse nederzetting aan de Tijn en Nelestraat in Turnhout*. ADAP rapport 24. Turnhout.

DELARUELLE S. & VAN DONICK J. (2013), *Proefsleuvenonderzoek aan de Maasstraat in Turnhout*. ADAP rapport 81. Turnhout.

HANECA, K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. EN ERVYNCK A. (2016) Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie. (Onderzoeksrapport 48, OE), Brussel.

HERTOOGHS S., SCHELTJENS S., BERVOETS G. & DELARUELLE S. (2013) Een grafmonument uit de vroege bronstijd en bewoning uit de ijzertijd op de Bentel in Oud-Turnhout (prov. Antwerpen, België), *Lunula. Archaeologia protohistorica XXI*, 11-21.

SCHELTJENS S., HERTOOGHS S. & DELARUELLE S. (2013), *Een perifere zone uit de late ijzertijd aan de Maasstraat in Turnhout*. ADAP rapport 76. Turnhout.

SCHELTJENS S., VERAART D. & DELARUELLE S. (2015) Bewoning uit de late bronstijd en midden-ijzertijd aan de Busselen in Beerse (prov. Antwerpen, België), *Lunula. Archaeologia protohistorica XXIII*, 99-103.

VAN IMPE L., DELARUELLE S., HERTOOGHS S., SCHELTJENS S. & BERVOETS G. (2011) Een bronsdepot uit de vroege ijzertijd aan de Beekakkers in Beerse (prov. Antwerpen, België), *Lunula. Archaeologia protohistorica XIX*, 61-67.

VAN LIEFFERINGE N. & SMEETS M. (2013). *Het archeologisch onderzoek aan de Maasstraat te Turnhout*, Kessel Lo.

VAN RANST E. & SYS C. (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Gent.

Websites:

dov.vlaanderen.be

klip.agiv.be

<http://cai.onroenderfgoed.be>

<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024695¶m=inhoud&ref=search>

<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023317¶m=inhoud&ref=search>

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/thesaurus>

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code_van_Goede_Praktijk.pdf

https://www.onroerendergoed.be/assets/files/projects/downloads/Begrippenlijst_feb2013.pdf
https://www.onroerendergoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf
www.cartesius.be
www.geopunt.be
www.onroerendergoed.be/assets/files/content/downloads/140915_LV_RWO_Brochure_regelgeving.pdf

